

ГЕНДЕРНО ЧУТЛИВЕ ВІЙСЬКОВЕ ЛІДЕРСТВО

Матеріали курсу для закладів фахової
передвищої військової освіти та військових ліцеїв

ТЕМА 1. ВІЙСЬКОВЕ ЛІДЕРСТВО

Лідерство – здатність впливати на поведінку окремих осіб чи організацій цінностями та властивостями характеру. Лідерство сприяє досягненню групових цілей в оптимальні строки та з найбільшим ефектом.

У військовому контексті лідерство — це цілеспрямований вплив командирів і військовослужбовців різних категорій на особовий склад у щоденній службі, під час навчань, бойових дій та в нестандартних або критичних ситуаціях. Таке лідерство ґрунтується на довірі, повазі, чіткому формулюванні цілей, дисципліні й мотивації. Його головна мета — ефективне виконання завдань та послідовний розвиток Збройних Сил України як суспільного інституту.

ДОКТРИНА ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРСТВА ЗСУ: ЦІННОСТІ

ЧЕСТЬ

ВІДВАГА

ВІДДАНІСТЬ

БРАТЕРСТВО

Лідерство є ключовим компонентом забезпечення професійної діяльності як окремих військовослужбовців, так і органів військового управління та військових підрозділів. Воно виявляється у дотриманні традицій, етичних норм поведінки, військової дисципліни та спільних цінностей, притаманних сучасній військовій культурі, зокрема в арміях країн НАТО

МІСІЯ ВІЙСЬКОВОГО ЛІДЕРА ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

БУТИ

Особисті якості та цінності, спільні для всіх лідерів незалежно від посади.

ЗНАТИ

Знання про тактику, техніку, структуру організацій, управління ресурсами, поведінку та потреби людей.

Знання формують ідентичність лідера та посилені його діями.

ВЕСТИ

Лідерські дії напряду пов'язані із впливом, який вони мають на інших, і з тим, що досягається.

Гендерно чутливе лідерство — це використання своїх лідерських якостей і можливостей для створення гендерно чутливого середовища, в якому цінується ефективність, професіоналізм і особисті якості кожного та кожної, незалежно від статі.

КОДЕКС ПОВЕДІНКИ НАТО: ЦІННОСТІ

ПРОФЕСІОНАЛІЗМ

ЄДНІСТЬ

НЕУПЕРЕДЖЕНОСТЬ

ВІРНОСТЬ

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

ТЕМА2

ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ І ЖІНОЧЕ ЛІДЕРСТВО

Гендерні стереотипи – соціальні уявлення про те, що повинні робити чоловіки та жінки, які їхні ролі у суспільстві.

ТИПОВІ ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ	
Жінки / жіночність	Чоловіки / чоловічість
Пасивні Емоційні Не схильні до суперництва Стосунки / «берегині» і «барбі» Спокій, примирення	Активні Стримані / контроль Орієнтовані на успіх Гроші / «гаманці» Агресія, насилля

Жінки й чоловіки відрізняються за віком, економічним становищем, національною приналежністю, сексуальністю, станом здоров'я, регіоном проживання тощо.

Поняття розмаїття передбачає, що чоловіки та жінки можуть відрізнятися за низкою вищезгаданих ознак.

Гендер — суспільні ознаки, які приписують чоловікам і жінкам.

Гендерна рівність — рівний правовий статус жінок і чоловіків та рівні можливості для його реалізації, що дозволяє особам обох статей брати рівну участь у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

Два основні підходи до забезпечення гендерної рівності та інтеграції жінок у Збройні сили

Гендерно нейтральний:

відмінності чоловіків та жінок не враховані, ігнорують категорію статі або гендеру («війна не має статі»).

Гендерно чутливий:

чоловіки та жінки мають певні особливості, відмінності у потребах та проблемах, які необхідно враховувати.

ГІДНІСТЬ І РІВНІСТЬ — ЦЕ ЦІННОСТІ, ОСОБЛИВО АКТУАЛЬНІ ПІСЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ 2013-2014, ВАЖЛИВІ Й ДЛЯ ЕФЕКТИВНОЇ АРМІЇ.

ТЕМА 3. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ І МОЖЛИВОСТЕЙ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО

- Конституція України (1996)
- Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (2005)
- Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (2012)

МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ЩОДО ЖІНОК У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

- Ратифіковано Конвенцію Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами («Стамбульська конвенція»).
- Прийнято та оновлено другий Національний план дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека».
- Інтеграція гендерних питань в Річну національну програму під егідою Комісії Україна — НАТО.

ЧОТИРИ «СТОВПИ» РЕЗОЛЮЦІЇ РАДИ БЕЗПЕКИ ООН № 1325 «ЖІНКИ, МИР, БЕЗПЕКА»

I

РІВНОПРАВНА УЧАСТЬ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У ПРИЙНЯТТІ РІШЕНЬ НА ВСІХ РІВНЯХ

II

ЗАПОБІГАННЯ НАСИЛЬСТВУ ЗА ОЗНАКОЮ СТАТІ

III

ЗАХИСТ ПРАВ І ВРАХУВАННЯ ПОТРЕБ ПОСТРАЖДАЛИХ В УМОВАХ КОНФЛІКТІВ І ПІСЛЯ ЇХ ЗАВЕРШЕННЯ

IV

ВРАХУВАННЯ ОСОБЛИВИХ ПОТРЕБ ЖІНОК І ДІВЧАТ, У ТОМУ ЧИСЛІ ВРАЗЛИВИХ КАТЕГОРІЙ, А ТАКОЖ ВІЙСЬКОВИХ ЖІНОК, ВЕТЕРАНОК ПІД ЧАС НАДАННЯ ПОСЛУГ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я, ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТА ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ

Серед оперативних цілей Другого Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року:

- подолання складнощів, аби мати рівні можливості зробити кар'єру, незалежно від статі
- протидія гендерному насильству – забезпечення функціонування ефективних механізмів запобігання насильству за ознакою статі, сексуальним домаганням і сексуальному насильству, пов'язаному з конфліктом.

У межах реалізації порядку денного «Жінки, мир, безпека» досягнуті такі зміни:

- Список заборонених професій було скасовано у 2017 році, перелік доступних жінкам військово-облікових спеціальностей було збільшено, а доступ до штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу жінки отримали у 2018 році.
- Забезпечення рівного доступу жінок і чоловіків до закладів освіти всіх рівнів сектору безпеки і оборони та включення питань про гендерну рівність до навчального процесу
- Забезпечення необхідних умов закладів освіти сектору безпеки і оборони для навчання дівчат (гендерно чутливий підхід).

ТЕМА 4. ГЕНДЕРНА РІВНІСТЬ У ВІЙСЬКОВІЙ СФЕРІ

Складові забезпечення гендерної рівності та інтеграції жінок у ЗСУ

«ДІЯ ЗВЕРХУ»

Законодавство,
політична воля,
створення
можливостей

Низовий активізм,
боротьба тих,
хто потерпають від
дискримінації тощо

«ДІЯ ЗНИЗУ»

П'ять соціологічних досліджень із циклу «Невидимий батальйон»

- **2015** Невидимий батальйон:
Участь жінок у військових діях в АТО
- **2019** Невидимий батальйон 2.0:
Повернення ветеранок до мирного життя
- **2021** Невидимий батальйон 3.0.
Сексуальні домагання у військовій сфері в Україні
- **2022** Невидимий батальйон 4.0.
Доступ жінок до військової освіти в Україні
- **2023** Невидимий батальйон 5.0.
Моніторинг рекомендацій і результатів
досліджень із циклу «Невидимий батальйон»

ГЕНДЕРНІ ПИТАННЯ У ВІЙСЬКОВІЙ СОЦІОЛОГІЇ

- Якою має бути сучасна армія? Чи то професійно закритою групою, чи то армія має реагувати на соціальні зміни в суспільстві, зокрема на зміну ролі жінки у суспільстві?
- Фактори, що стимулюють інтеграцію жінок в армію: зміни збройних сил, соціальної структури суспільства та зміни культури

ОСНОВНІ АРГУМЕНТИ ЩОДО ІНТЕГРАЦІЇ ЖІНОК У ЗБРОЙНІ СИЛИ

- Соціальна справедливість, цінності гендерної рівності
- Відмінний соціальний досвід жінок, на протилежність чоловікам

ТЕМА 5. ЖІНКИ ТА ЧОЛОВІКИ В РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКІЙ ВІЙНІ

Професіоналізм, гідність і рівність — важливі цінності для участі жінок і чоловіків у війні. Від початку російсько-української війни у 2014 році українське суспільство пройшло шлях від малобоездатної до ефективної армії, для якої важливими стають цінності гідності та професіоналізму. Жінки були й залишаються важливою частиною цього процесу.

Адвокаційна кампанія «Невидимий батальйон», що розпочалася з 2015 році із однойменного дослідження, започаткувала шлях до позитивних змін як всередині самого сектору безпеки і оборони, так і у суспільному сприйнятті захисниць. У 2021 році було запущено онлайн-курс на платформі Prometheus «Гендерна рівність та протидія сексуальним домаганням у військовій сфері».

Після повномасштабного вторгнення проблематика висвітлення гендерних аспектів війни у медіа стала ще більш актуальною. Поступово актуалізовується проблематика вшанування пам'яті загиблих на війні, висвітлення ситуації з військовополоненими жінками та чоловіками, інвалідності внаслідок війни. Не меншим викликом для медіа є зображення чоловіків, дружини яких на війні.

Тема військовослужбовиць представлена й у жіночих медіа, які відображають військовослужбовиць, ветеранок, волонтерок, активісток, що своєю чергою робить їх лідерками думок.

Загалом важливо привертати увагу до непростої тематики становища жінок і чоловіків у часи війни, хай як не просто це робити. Проте що частіше ми звертаємося до складних питань, серед яких й різні аспекти тематики гендерної рівності, тим більше у нас навичок її використання. Лідерство — зокрема військове — вимагає не уникати важких розмов, а приймати інтелектуальний виклик, який несе кожна складна ситуація. Саме це є запорукою змін і сили демократичного суспільства.

Курс розроблено ГО «Інститут гендерних програм». Місією організації є розвиток демократичних цінностей, досягнення гендерної рівності в Україні, укріплення позиції жінок у сучасному українському суспільстві, допомога в реінтеграції, соціальній адаптації ветеранок з метою їх залучення до процесів відновлення в Україні.

Артем Крикун-Труш — автор курсу

Тамара Марценюк — авторка курсу

Ганна Гриценко — асистентка курсу

Анна Кімelfельд — дизайнерка

Ця брошура стала можливою завдяки підтримці Уряду Великої Британії, наданої через Міністерство закордонних справ, у справах Співдружності націй та розвитку Сполученого Королівства в межах проекту «Жінки. Мир. Безпека: діємо разом», який реалізує Український Жіночий Фонд. Інформація, що представлена у матеріалі, не завжди відображає погляди Уряду Великої Британії та Українського Жіночого Фонду.

**ПРОФЕСІОНАЛІЗМ,
ГІДНІСТЬ І РІВНІСТЬ —
ВАЖЛИВІ ЦІННОСТІ
ДЛЯ УЧАСТІ ЖІНОК
І ЧОЛОВІКІВ У ВІЙНІ.**

